

Verslag inspiratiebijeenkomst Van beschermd wonen naar beschermd thuis

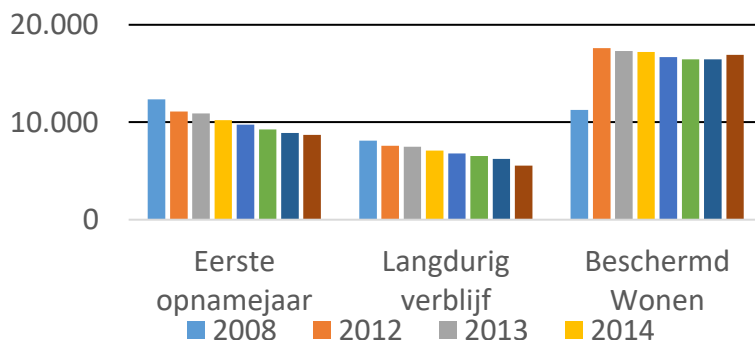
Vrijdag 6 november 2020

Voor een geslaagde overgang van beschermd wonen naar beschermd thuis zijn een gastvrije wijk én goede ambulante begeleiding nodig. Dit vraagt om nauwe samenwerking tussen gemeenten, het Rijk, maatschappelijke organisaties, woningcorporaties én inwoners zelf. Hoe kunnen we er samen voor zorgen dat mensen optimaal kunnen wonen en meedoen in de wijk? In dit verslag tref je een samenvatting aan van deze inspiratiebijeenkomst.

Wat helpt bij “beschermd thuis”?

Hans Kroon, programmahoofd Zorg & Participatie Trimbos Instituut en hoogleraar Ambulantisering/Community Mental Health aan Tilburg University neemt ons mee in belangrijke ontwikkelingen.

Werkten we voorheen vanuit ‘scheiden van wonen en zorg’, nu stappen we af van het idee dat intensieve zorg alleen maar binnen institutionele muren kan worden geleverd. Kijken we naar de cijfers, dan zien we een afname van langdurig verblijf. Beschermd wonen daarentegen blijft redelijk stabiel. Beschermd wonen omvat in deze tabel echter ook beschermd thuis (zie tabel hieronder, bron monitor ambulantisering Trimbos).

Kwaliteit van leven

Wat betekent deze ontwikkeling voor de kwaliteit van leven van mensen? Uit het panel Psychisch Gezien: kwaliteit van leven (cijfers 2020) blijkt dat:

- De cliënten populatie begeleid wonen hebben meer behoefte aan professionele steun dan andere mensen in het panel Psychisch Gezien;
- De cliënten populatie begeleid wonen zijn ongelukkiger dan anderen in het panel. Dit heeft vooral betrekking op lichamelijke en psychische gezondheid;
- Van de mensen die beschermd/begeleid wonen, voelt de helft niet dat zij meedoen in de maatschappij: ze voelen zich eenzaam en alleen.

Belangrijke interventies

Wat staat ons te doen? Volgens Hans is er veel bekend over wat ondersteunend is bij herstel in begeleid wonen. Zie bijvoorbeeld aanpakken in de [databank effectieve sociale interventies](#). Belangrijke vraagstukken in de omslag van beschermd wonen naar beschermd thuis zijn in ieder geval:

- Wonen, zoals “gemengd wonen”, time-out, housing first
- Herstel, participatie: herstelacademie, buurtcirkel, eerst aan de slag
- Verbinding (persoon): resourcegroepen, open dialogue
- Verbinding (systeem): gebiedsteams, optimaal leven, “netwerkpsychiatrie”
- Monitoring of het naar wens gaat: hiertoe ontwikkelde Trimbos instituut bijv. [ROPI](#)

Hans benoemt expliciet ook nog het stimuleren van cognitief functioneren. Dit is vaak onderbelicht als het gaat om ondersteuning maar trainen van executieve functies (plannen, vaardigheden) laten soms enorme effecten zien. Tot slot zijn de resourcegroepen enorm effectief.

Resourcegroepen

Effect Resourcegroepen (versus controlegroep)

	Na 9 maanden	Na 18 maanden
Empowerment (NEL)	++	+++
Herstelmaat	+	++
Kwaliteit van leven	+	+
Sociaal functioneren	■	+
Algemeen functioneren	■	+
Psychische klachten	■	■
Tevredenheid betrekken netwerk	++	++

Juist de verbinding waar deze groepen aan bijdragen zijn heel belangrijk. In de resourcegroepen betreft men belangrijke anderen, we noemen dit ook wel: steungroep. Samen werkt men aan het behalen van doelen van de persoon. De cliënt is echter aan zet. Door deze groep ervaart de cliënt meer empowerment: eerst voelen mensen meer vertrouwen en daarna gaan ze meer stappen nemen in het leven. Opvallend is wel dat mensen echter niet minder psychische klachten ervaren. Belangrijk was ook dat het niet om de 'patiënt' draaide maar dat de groep zich als geheel meer ging ondersteunen.

De boodschap voor de gebiedsteams

De gebiedsteams worden heen en weer geslingerd tussen behandel en relationeel perspectief, aldus Hans. De vraag is, of we strikt vanuit het medische model moeten blijven redeneren of dat we kiezen voor een bredere taakopvatting waarin we proberen een relatie op te bouwen met de persoon, het netwerk en de professionals. Dat laatste is overall beter, alleen is de vraag hoe dit wordt bekostigd omdat deze handwijze niet parallel loopt met de verschillende wettelijke kaders (Wmo en Zvw). Het uitgangspunt is dan ook niet de wet maar de mens.

To do's

Het is van belang dat partijen goed helder hebben wat ze beogen met elkaar. Maar hoe organiseren we dat? Tot slot geeft Hans nog een aantal tips mee.

- Reflectie, waarden (waar gaan we voor met z'n allen?);
- Systeem prikkel voor samenwerking in de wijk: strakke systeem prikkels maken dat er geen tijd is om als professional iets anders te kunnen betekenen voor andere professionals;
- "Hart op de goede plaats" én methodisch werken;

- Cultuurverandering heeft tijd, ruimte en systematisch zetje nodig.

Laagdrempelige toegang, maar hoe?

Rina Beers (Vereniging Valente, voorheen Federatie Opvang en RIBW Alliantie) neemt het stokje over van Hans Kroon door zijn vragen te beantwoorden

- Hans vraagt Rina wat zij ervan vindt dat er verschillende plannen zijn voor ambulantisering GGZ en de transitie BW-BT. Rina vraagt zich af of er wel een plan is voor ambulantisering GGZ is: immers, plannen om bedden af te bouwen is niet hetzelfde als ambulantisering. Bij de gemeenten zijn er tekorten om ambulantisering door te zetten en plannen bij zorgverzekeraar blijven liggen. Het zou mooi zijn om beide plannen te integreren in plannen BW-BT.
- Hoe ziet Rina de toekomst over vijf jaar? Het ontbreekt mensen nu aan bestaanszekerheid. Het zou mooi zijn dat we over vijf jaar normaal vinden dat mensen een vaste en veilige woonplek hebben en een vast inkomen. Dat mensen niet onder druk staan waardoor hun herstel wordt ondermijnd.
- Rina memoreert ook nog het hoofdlijnenakkoord GGZ: dit heeft voor het sociaal domein nog niets opgeleverd. Dingen zijn bedacht maar nooit uitgevoerd. Hopelijk komt dit terug in het regeerakkoord.

Vervolgens gaat Rina Beers verder met haar verhaal over onder meer laagdrempelige toegang tot voorzieningen die nodig zijn om beschermd thuis te kunnen wonen.

Allereerst geeft zij een compliment aan de U16: er zijn weinig regio's in Nederland die al zo ver zijn in hun uitvoering en samenwerking als in de U16. Maar nog niet alles gaat goed. Zo ziet zij soms dat met veel inzet het woningenquotum wordt bereikt, maar mensen er vervolgens niet willen wonen. Het is belangrijk om goed te beseffen dat het om mensen gaat voor wie het bestaan niet makkelijk is. Begin bij de mens en vraag: waar wil je heen, wat wil je bereiken in het leven? En neem ze mee in de ontwikkeling.

Over welke mensen gaat het?

Vanaf volgend jaar gaat een grote groep mensen van de Wmo naar WLZ. Dan verwachten nog dat 20.000 mensen in de Wmo achterblijven. Welke mensen doen een beroep op beschermd wonen?

Een groot deel heeft een verblijf achter de rug in instituten: jeugdzorg, detentie, GGZ, Maatschappelijke opvang. Een ander deel komt uit huis en is minder zichtbaar. Van belang is dat gemeenten zich een beeld vormen van de groep die mogelijk om hulp komt vragen. Hebben gemeenten een idee van de jongeren die nu in gesloten jeugdzorg zitten en straks om hulp vragen?

In Nederland hebben ruim 200.000 mensen EPA. Weten gemeenten of er ook mensen in hun gemeente wonen? Een miljoen mensen krijgt een behandeling van de GGZ. Van belang dat elke gemeente in kaart brengt wie er allemaal in de gemeente woont met een hulpvraag.

Vragen uit de chat:

- Wat is nou die rol van die wijkteams. Je noemt de worsteling tussen medisch en relationele. Zie je ook een functie voor die werkers zelf om met deze worsteling om te gaan?

Hans ziet daar zeker een rol weggelegd voor de professional. Hij denkt aan moreel beraad: samen casuïstiek bespreken. Wat vinden we nu van belang? Hoe kunnen we samen leren. Niet eerlijk als team daar alleen voor staat. Duidelijke missie met elkaar krijgen.

- Als het gaat om professionele hulp aan cliënten: in welke mate is aandacht voor schulden ook een behandeling van psychiatrische klachten?

Tja, dat werkt allemaal als een vicieuze cirkel, aldus Hans. Ik ben alleen, ik doe niet mee, ik heb schulden; dit houdt psychische klachten in stand. Er is echter niet één goede oplossing. Maatwerk als het gaat waar bij de inwoner de factor zit om de cirkel te doorbreken.

Hoe kun je zorgen voor laagdrempelige voorzieningen?

Startpunt is vaak de huisarts. Deze adviseert mensen van alles te doen: ga sporten, zoek hulp, contact. Aan de gemeente om de laagdrempelige voorzieningen te organiseren die dit proces faciliteren: huisvesting, schulden, sport et cetera. Gemeente Utrecht is een goed voorbeeld van een duidelijke toegang naar voorzieningen. Ook de <https://www.cimot.nl/het-cimot-zorgt-in-twente-voor-de-toegang-tot-opvang-en-beschermd-wonen/> die een goede toegang biedt voor laagdrempelige toegang en deskundig advies.

Ook van belang: [onafhankelijke cliëntondersteuning](#). Voor ouderen en lichamelijke/verstandelijke beperking is dat al goed geregeld. Voor GGZ is dit vaak nog niet goed geregeld. Dit is wel belangrijk: het gaat om iemand die met jou meedenkt, aan jouw kant staat en met je doorneemt wat je wilt en hoe je dit kunt bereiken. *Oproep: investeer in onafhankelijke cliëntondersteuning!*

Mooi voorbeeld ook: Starbucks aanpak. Gemeente Dordrecht ontvangt cliënt in prettige loungesetting. Lekkere banken, goede koffie: mensen voelen zich welkom en zich niet tegenover een machtige overheid staan.

Wat kunnen we leren van de hobbels die we in de laatste jaren hebben gezien.

De [ombudsman](#) heeft van alles mooi in kaart gebracht en komt tot simpele adviezen, waaronder:

- Richt een wasstraat in; 's morgens kom je binnen, 's middags is alles geregeld. Enkelvoudige toegang is van groot belang;
- Zorg voor een persoon die de weg weet in zorg en welzijn (onafhankelijke cliëntondersteuning).

Woningtekort

Eén brandende vraag uit de chat: woningtekort bemoeilijkt de uitstroom. Zijn er mooie voorbeelden waar het wel lukt? Er is een aantal gemeenten die met woningcorporaties en zorgpartijen aan de slag gaat. Rina noemt als voorbeeld het project [Gemengd Wonen in Utrecht](#). Maar dat er gewoon heel veel betaalbare woningen komen, dat is een feit.

Rina geeft de beurt door aan Trista Hanssens (ervaringsdeskundige ggz én hulpverlener bij Kwintes) en Joke van der Meulen (familie-ervaringsdeskundig adviseur en expert personen met verward gedrag) met een vraag:

Wat zou jullie hebben geholpen of wat heeft jullie geholpen op het moment dat je hulp nodig had?

Trista antwoordt dat toen ze zelf hulp zocht, er zoveel crisis was dat ze daar zelf niet over kon nadenken. Herstel- en ervaringsdeskundigen hebben haar toen geholpen. Ze werd gehoord en nam zichzelf daardoor ook meer serieus. Ze was lang bezig geweest om te genezen, maar kwam erachter dat herstel juist betekent dat je mag zijn wie je bent met alles wat je hebt. Wie ben ik? En als je zelf beter weet wat je wilt, kun je ook de route vinden.

Joke zegt dat onafhankelijke cliëntondersteuning en continuïteit daarvan haar zoon enorm had kunnen helpen. Zoon wilde weg van de plek (instituut of behandelaar) maar wist nog niet waar hij naar toe wilde. Joke is samen met hem gaan oplopen maar dat heeft wel geleid tot misstappen. Al die overgangssituaties zijn de zwakste momenten omdat je in een interbellum zit qua ondersteuning. En opmerkingen van professionals als 'Als je er niet uit komt, moet je het maar aangeven', zijn dan niet uitnodigend.

Iedereen een prettig thuis

Vraag uit de chat is: hoe zit deze transitie eruit in jullie dromen? Stel je bent minister VWS? Allergrootste wens van Trista is dat iedereen op een plek kan wonen waar je thuis voelt. Waar je in tel bent, je geborgen voelt, erbij hoort. Kortom: net als iedere andere inwoner van ons land.

En van belang dat er aandacht is voor perspectiefwisseling: er is een kloof tussen de systeemwereld en hoe het werkelijk leven zelf is. Als je mensen niet vraagt waar ze willen wonen, dan kun je niet verbaasd zijn als het vervolgens niet aansluit bij hun behoefte. Start bij de mens: wat is eigenlijk de vraag van de mensen zelf en hoe kunnen we dat realiseren?

Joke brengt in dat de mensen met de meeste problemen, ook de grootste problemen geven. Een goed huis ligt voor hen net iets ingewikkelder. Bang voor de eenzaamheid bijvoorbeeld die altijd op loer ligt.

Evert vraagt Trista en Joke of ze een tip aan de begeleiding kunnen geven hoe je tot een goed thuis kunt komen. Antwoord is dat mensen kennis nodig hebben van herstelondersteunende zorg. Het herstelproces centraal stellen werkt, zo stellen zij.

Joke vult aan: in een sheet van Hans las ik dat regelmatig samen naar een humoristische film kijken al helpt. Zo simpel. Dan hoef je niet te praten, geen moeilijke gesprekken. Gewoon samen film kijken kan ook bijdragen.

En als het gaat om de worsteling tussen de medische en relationele benadering die Hans naar voren bracht. Hoe kunnen ondersteuners daar mee omgaan? Trista: we zijn heel erg gewend om het behapbaar te maken door alles op te delen in verschillende leefgebieden. Voor ondersteuners handig om te differentiëren en daarop doelen te stellen. Voor de mens is het juist van belang om meer holistisch te kijken; de mens als geheel in plaats van onderdelen.

Joke zegt dat de resourcegroepen van Hans mooi zijn maar dat naasten daar zelf ook ondersteuning bij nodig hebben. Haar grootste droom is dat haar zoon mensen om zich heen heeft en dat Joke gewoon moeder kan zijn in plaats van semi-ondersteuner.

Tot slot

Ineke Baas, Procesregisseur Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen U16, komt nog even naar voren ter afsluiting. Dit was een inspiratiebijeenkomst en zo heeft ze het ook ervaren. Mooie inzichten waar de U16-gemeenten hun voordeel mee kunnen doen. Belangrijkste boodschap: blijf luisteren wat de personen die het betreft, echt willen. Hoe kunnen we zorgen dat elke gemeente in U16 blijft doorontwikkelen t.a.v. de voorzieningen die nodig zijn? Samen met partijen, cliënten en gemeenten? Ga kennis van herstel ophalen en rol de herstelgerichte werkwijze uit!

Op 15 januari vindt de volgende inspiratiesessie plaats. Dan staat Housing first en specifiek het plan van aanpak dakloosheid in de U16 centraal. Met de Blokhuismiddelen (Paul Blokhuis komt ook zelf opening doen) gaat het living lab aanpak dakloosheid van start. U kunt zich hiervoor alvast aanmelden via de volgende [link](#).